

BIBLIOTEKET

Biblioteksplan 2015 – 2018

Bearbetad den 17 november 2014

Innehåll

1. Inledning.....	2
1.1 Vad är en biblioteksplan?	2
1.2 Syftet med en biblioteksplan	2
2. Nulägesbeskrivning	3
2.1 Folkbibliotek.....	3
2.1.1 Mål.....	4
2.2 Bokbuss.....	4
2.2.1 Mål.....	5
2.3 Barn- och ungdomsverksamheten.....	5
2.3.1 Mål	6
2.4 Gellivare bildarkiv	6
2.4.1 Mål.....	6
3. Biblioteksverksamheten och samhällsomvandlingen	6
3.1.1 Mål	7

1. Inledning

Biblioteksverksamheten i Sverige styrs sen 1997 av en bibliotekslag, SFS 1996:1596, med ett tillägg som kom 2004. I SFS 2004:1261 fastslås att alla kommuner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Den 1 januari 2014 kom den nya bibliotekslagen SFS 2013:801 som ersätter tidigare lagar. Bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling och deras roll för kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning ligger till grund för den nya lagen. Lagstiftarna har också sett bibliotekslagen som ett verktyg för möjligheter till nationell uppföljning, samordning och kvalitetsutveckling, då biblioteksverksamheterna är på olika nivå i olika delar av Sverige.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamheten ska finnas tillgänglig för alla.

Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Utbudet av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar föra att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. Andra prioriterade grupper ska vara personer med funktionshinder respektive nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska.

Enligt bibliotekslagen ska folkbiblioteken verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämning, lärande och delaktighet i kulturlivet. I lagen finns också en bestämmelse om avgiftsfri tillgång till elektronisk litteratur.

1.1 Vad är en biblioteksplan?

En biblioteksplan utgör ett politiskt styrdokument som innefattar riktning och ramar för övergripande utveckling av kommunens hela biblioteksverksamhet. Inom ramen för Gällivare kommuns biblioteksverksamhet inryms Gällivare bibliotek, Malmbergets bibliotek (som är ett kombinerat folk- och skolbibliotek och inryms under gymnasieskolans tak), bokbussen samt Gällivare bildarkiv. I Hakkas finns en utlåningsstation som drivs av en förening och bokbussen består med böcker.

Gällivare kommuns biblioteksplan är gällande i 3 år och uppföljning sker årligen till nämnd.

1.2 Syftet med en biblioteksplan

Syftet med biblioteksplanen är att beskriva bibliotekets verksamhet, tydliggöra bibliotekets roll idag och i framtiden, vara ett styrdokument som beskriver alla kommunmedborgares behov och rättigheter till ett bibliotek, samt att tydliggöra vilka uppdrag biblioteket har med eventuella samarbetspartners såsom förskola och skola. I biblioteksplanen ska både de traditionella värdena samt bibliotekets utvecklingsfaktorer lyftas fram.

2. Nulägesbeskrivning

2.1 Folkbibliotek

Enligt lagen SFS 2013:801 ska varje kommun ha folkbibliotek.

Folkbibliotekens uppdrag är att:

- vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov
- särskilt främja läsning och tillgång till litteratur
- ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning

Gällivare kommuns folkbibliotek består av Gällivare bibliotek som är kommunens huvudbibliotek, Malmbergets bibliotek som är ett kombinerat gymnasie- och folkbibliotek, bokbussen och Gällivare bildarkiv.

Biblioteksverksamheten i kommunen är över 100 år, från att ha startat med 6 rövarromaner i en kasse i en bastu 1895 så finns idag cirka 100 000 böcker i beståndet fördelade på två bibliotek och en bokbuss. Utlåningen har i alla år legat relativt högt och biblioteken lånar numera inte bara ut böcker. Biblioteket är också en plats där man kan söka och finna information i publika datorer, exempelvis i olika databaser, eller koppla upp sig mot bibliotekets trådlösa nätverk. Man kan också läsa tidningar, tidskrifter och kommunala protokoll. I den ökande globaliseringen som ständigt är närvarande finns i Gällivare kommun idag människor från världens alla hörn. Här fyller biblioteket en viktig funktion som mötesplats och där integreringen blir naturlig, här får de också möjlighet att låna böcker på sitt eget språk. Man kan mötas, inspireras, bli berikad eller bara koppla av i en trevlig miljö. Bibliotekets verksamhet och tillgänglighet bidrar till livskvalitet och en attraktiv livsmiljö i Gällivare kommun.

Biblioteksverksamheten följer med i den tekniska utvecklingen och utvecklas ständigt. Numera kan besökarna låna om sina böcker, reservera böcker, och till och med ladda ner e-böcker till sin dator eller läsplatta dygnet alla timmar. E-tjänster via bibliotekets hemsida är tillgänglig 24 timmar om dygnet. E-tjänster omfattar bland annat möjlighet att söka, reservera och låna om sina böcker hemifrån respektive lån av nedladdningsbar litteratur.

Gällivare kommun är förvaltningskommun för de nationella minoritetsspråken samiska, finska och meänkieli. Biblioteken köper också in böcker och tidningar på dessa nationella minoritetsspråk med hjälp av statliga minoritetsspråksmedel som tilldelas kommunen. Biblioteken har möjlighet att låna in depositioner på en del ovanliga språk via Internationella biblioteket i Stockholm, men under 2014 har möjligheterna begränsats. Kommunbiblioteken förväntas själva köpa in och tillhandahålla litteratur på de största invandrarspråken såsom arabiska, persiska, ryska, thailändska m.fl. För ändamålet får biblioteken en liten del av de medel som Migrationsverket tilldelar kommunen.

Biblioteksverksamheten följer också den regionala kulturplanen som är framtagen mellan länets kommuner och Norrbottens läns landsting.

Tillsammans med de övriga kommunbiblioteken i länet och länsbiblioteket bedrivs sedan 2013 ett gemensamt utvecklingsprojekt, Biblioteken i Norrbotten, vilket har lett till en utökad biblioteksservice för länets medborgare. Servicen innebär exempelvis att låntagare kan låna medier på bibliotek i en kommun och lämna tillbaka i en annan kommun. Samarbetet har inneburit ett bredare litteraturutbud

för kommuninvånarna och tillsammans erbjuder biblioteken i Norrbotten tillgång till 1,2 miljoner böcker. Länsprojektet har en gemensam portal www.bibblo.se där kan man söka böcker, reservera och göra omlån. Där finns även reportage, boktips samt evenemangskaleder. Projektet kopplas också samman i den Regionala kulturplanen där bibliotekverksamhetens riktlinjer och ambitioner för de kommande åren finns. De kommande åren kommer biblioteken tillsammans satsa på läsfrämjande åtgärder.

Inom utvecklingsprojektet planeras en länsgemensam medieplan att tas fram under kommande planeringsperiod. Medieplanen innehåller utökat samarbete kring tillhandahållandet av samtliga medier, men med ett extra fokus på litteratur på andra språk och de nationella minoritetsspråken.

I början på 2000-talet lånades det ut 9,3 medier per inv. och år vid Gällivares folkbibliotek. År 2013 var siffran nere på 6,3 lån/inv, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet var 6,9 lån/inv.

Biblioteket erbjuder ett utbud av media för funktionshindrade, exempelvis talböcker (Daisy), storstilsböcker och lättlästa böcker. Biblioteket tillhandahåller också tjänsten E-lib med nedladdningsbara böcker i elektronisk form samt ljudböcker som är strömmade. Tjänsten kostar biblioteket 20 kr per utlånad bok/ljudbok och omfattar i dagsläget nästan 300 lån per månad.

2.1.1 Mål

- Biblioteket i Gällivare ska vara en tillgänglig mötesplats för alla med ett brett utbud av olika sorters media, samt öppettider även på lördagar och kvällstid vissa dagar i veckan. Under sommaren kan öppettiderna vara begränsade.
- Biblioteksverksamheten och dess utbud ska vara anpassat till alla medborgare och besökare, oavsett modersmål, åldersgrupp eller eventuell funktionsnedsättning.
- Malmbergets bibliotek ska, så länge gymnasieskolan blir kvar i Malmberget, vara ett kombinerat folk- och gymnasiebibliotek med bra service och utbud.
- Biblioteken ska även fortsättningsvis följa med utvecklingen av nya tekniska möjligheter.
- Att fortsätta och fördjupa länsarbetet med övriga kommunbibliotek.
- Att under kommunens årliga kulturvecka anordna författarbesök

2.2 Bokbuss

Bokbussar har försörjt landsbygden med litteratur i mer än 60 år och sedan 1971 har Gällivare kommuns folkbibliotek haft en egen bokbuss. Bokbussen besöker varje hållplats 6-7 ggr/år. För närvarande är det knappt 50 olika byar utanför Gällivare/Malmberget som besöks, inklusive en hållplats i Koskullskulle. En bokutlåningsstation finns i Hakkas där bokbussen ansvarar för bokförsörjningen, medan Hakkas utvecklingsgrupp ansvarar för öppethållandet. Bokbussen ger service till skolor och förskolor i Dokkas, Puoltikasvaara, Tjautjasjaure och Hakkas.

Befolkningen på landsbygden i Gällivare kommun var 2013 drygt 3 000 till antalet och bokbussen lånade ut 22 499 medier. Medier på de nationella minoritetsspråken köps in till bokbussen i mindre mängd, mestadels på finska. Vid efterfrågan på medier på både nationella minoritetsspråken och andra språk lånas de in från i första hand kommunens och länets bibliotek.

Den nya bokbussen som är under upphandling just nu kommer att ersätta en väldigt sliten och omodern bokbuss. Arbetsmiljön för bokbusspersonalen kommer att avsevärt förbättras både körmässigt och vid arbetet ute i biblioteksdelen. En höj- och sänkbar expeditjonsdisk möjliggör ett mer varierat arbetssätt. Moderna och anpassade hyllsystem för olika typer av medier, t.ex. DVD-

filmer, ljudböcker på CD och tidskrifter, kommer att synliggöra utbudet och underlätta för låntagarna och personalen. Tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning kommer att underlättas med hjälp av en modern handikapplift in till bokbussen.

I den nya bokbussen finns planer på att utrusta den med en filmduk och projektor för att kunna erbjuda filmvisning framförallt för de mindre barnen.

Införandet av RFID under 2015 inkluderar även bokbussen. Den nya bokbussen kommer att ha en självutlåningsstation där låntagarna själva kan låna böcker.

Som ett komplement till den egna bokbussen så har biblioteket ett samarbete med den lulesamiska bokbussen som besöker Gällivare kommun 4 ggr/år.

2.2.1 Mål

- Bokbussen ska erbjuda alla medborgare och besökare på landsbygden i Gällivare kommun ett brett utbud av olika sorters medier. Det är viktigt att de boende på landsbygden kan ta del av samma information och service som erbjuds på de övriga biblioteken.
- Bokbussen ska erbjuda aktiviteter såsom filmvisning, barnteater när tillfälle ges.
- Bokbussen ska framledes också ta del av nya tekniska möjligheter, exempelvis RFID-tekniken.

2.3 Barn- och ungdomsverksamheten

Barn och ungdomsavdelningar har funnit i mer än 60 år och utgör fortfarande ett viktigt nav i bibliotekets service. Med hjälp av medel från Statens kulturråd så genomför biblioteket flera olika läsfrämjande projekt i samarbete med förskola och skolan, exempelvis *Bokjuryn* och *Sommarboken*.

Tre grundläggande målsättningar präglar arbetet med barnbiblioteksverksamheten i Gällivare kommun:

1. Att utgöra en viktig resurs för barns tidiga språkutveckling.
2. Att genom lässtimulerande åtgärder göra läsandet till en viktig del i barns/ungdomars fritid.
3. Att utgöra ett naturligt inslag som verktyg i barn/ungdomars kunskapssökande bl.a. som ett komplement till skolbiblioteken.

Till bibliotekens basverksamhet hör att ta emot gruppbesök av förskolegrupper och skolklasser, och att informera barn, föräldrar och personal på plats. Skolor, förskolor och BVC utgör delar i ett viktigt nätverk för att bedriva bibliotekets läsfrämjande arbete gentemot målgrupperna barn och ungdom.

Gåvoböcker delas ut till nyfödda, alla treåringar och de flesta 6-åringar genom BVC och skolans försorg (Bekostas med statliga medel, 6-årsboken bidrar skolan till)

Läspåsar finns på förskolan som föräldrar kan låna. Förskolorna kan dessutom komplettera sina läspåsar med böcker på minoritetsspråk och andra hemspråk genom lån från biblioteket.

En bokresurs (*Läsesamlingen*) har byggts upp genom åren, med i huvudsak statliga pengar, för att stärka tillgången på barnlitteratur i klassrummen för de lägre skolåldrarna.

Kommunala biblioteksplaner bör innehålla både folkbibliotek och skolbibliotek. Enligt 2 kap 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskola, grundsärskola, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. Detta gäller såväl offentliga som fristående skolor. Skolbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade efter olika elevers och olika gruppers behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning. När det gäller grundskolan så är rektor ansvarig för skolbiblioteksverksamheten. Samarbete mellan skola och folkbibliotek finns enligt ovan beskrivet, men i dagsläget finns ingen gemensam kommunal strategi för skolbiblioteksverksamheten.

2.3.1 Mål

- Att tillsammans med rektorer utforma en strategi för skolbiblioteksverksamheten.
- Att fortsätta och utveckla samarbetet med BVC, förskolan och skolan.
- Att under barnboksveckorna genomföra aktiviteter som stimulerar till läslust som också främjar språk och läsutveckling

2.4 Gällivare bildarkiv

Gällivare bildarkiv är en verksamhet som bevarar, digitaliserar och tillgängliggör kommunens bildskatt. Gällivare bildarkiv ligger idag i framkant bland Sveriges digitaliserade bildarkiv.

Bildarkivet började i liten skala med att manuellt förteckna, systematisera och arkivera bilder som privatpersoner skänkt till Gällivare kommuns folkbibliotek eller som bibliotekspersonalen själva fotograferat. Under mitten på 1990- talet startades ett samarbete med en entusiastisk programmerare som tillsammans med kommunens ansvariga för bildarkivet byggde upp en av Sveriges första databaserade bildarkiv. Verksamheten ger också ett gott stöd för den fortsatta samhällsutvecklingen och bevarar en viktig del av kommunens historia. 2008 fick bildarkivet överta cirka 70 000 bilder. I dag finns cirka 20 000 av dessa bilder tillgängliga via webben.

2.4.1 Mål

- Att arkivera, digitalisera och dokumentera historiska och aktuella händelser i kommunens bildarkiv
- Att publicera digitaliserade fotografier på kommunens webbsida

3. Biblioteksverksamheten och samhällsomvandlingen

Barn-, utbildning- och kulturnämnden har beslutat, 2014-11-04 § 84, att utifrån nuvarande situation gällande lokalfrågan avvakta med avvecklingen av all verksamhet inom Malmbergets bibliotek. Lokaliseringen gällande ett framtida bibliotek i Gällivare centrum ska fortsättningsvis ske som en del i samhällsbyggnadsförvaltningens arbete med program för verksamhetslokaler inom Gällivare centrum, KF 2014-09-29 § 102. Där ingår en samlad biblioteksverksamhet tillsammans med sportlokaler i det som kallas kultur- och sportcentrum.

När nya, permanenta lokaler finns tillgängliga ska möjligheterna ses över en samordnad flytt av folk- och skolbibliotek, bildarkiv samt bokbussens verksamhet från Malmberget till Gällivare centrum, och därigenom slå ihop biblioteken i Gällivare och Malmberget till ett bibliotek.

Planeringen av ett kultur- och sportcentrum i Gällivare centrum som kommer att påverka hela kultur-, biblioteks-, musei- och ungdomsverksamheten. Detta är verksamheter som idag är spridda geografiskt, men genom ett gemensamt kulturhus kan samordnings- och effektivitetsvinster uppnås samt att utbudet kan förbättras och göras mer tillgängligt för kommuninvånarna. Ett nytt, gemensamt kultur- och sportcentrum kommer också att spela en viktig roll för att skapa mer liv och rörelse i centrala Gällivare. I Barn-, utbildning- och kultur nämndens styrkort ingår målsättningen att planera för en kultur- och ungdomsstruktur anpassad till samhällsomvandlingen.

Ett nytt kultur- och sportcentrum som mötesplats med teater, bio och andra verksamheter, kommer att vinna på en samlokalisering med huvudbiblioteket. Biblioteket besöks av i stort sett alla människor i alla åldersgrupper varför det får en positiv effekt för verksamheterna som helhet, främst när det gäller tillgänglighet.

3.1.1 Mål

- Biblioteksverksamheten (med Gällivare bildarkiv) ska aktivt delta i planeringen av en ny kulturstruktur i Gällivare tätort i samarbete med samhällsomvandlingen och i enlighet med nämndens styrkortsmål.